

Taalunie Talendebatten 2016

‘Meertaligheid in het onderwijs: klacht of kracht?’

De Taalunie organiseert ieder jaar een Talendebat over het gebruik van het Nederlands en andere talen in diverse maatschappelijke situaties. De Taalunie beschouwt meertaligheid als een realiteit die niet zal verdwijnen, en ziet die als een verrijking voor mens en maatschappij, maar wil er wel over waken dat het Nederlands zelf in alle situaties blijvend kan worden gebruikt. De Taalunie houdt het gebruik van het Nederlands en andere talen daarom in de gaten met een onderzoek naar de Staat van het Nederlands en bespreekt de resultaten ervan tijdens haar jaarlijkse Talendebatten die plaatsvinden op de Europese Dag van de Talen in Brussel en op het DRONGO talenfestival in Utrecht. In 2016 richtten de Talendebatten zich op meertaligheid in het onderwijs. Hiervoor werd samengewerkt met Nuffic en EPOS. De verslagen van de debatten dienen voor de Taalunie als input voor de ontwikkeling van een meertaligheidsbeleid voor het Nederlands.

Het Taalunie Talendebat op de Europese Dag van de Talen in Brussel op 26-09-2016

Aan het debat bij vleva nemen zo'n 90 mensen deel, die vooral uit Vlaanderen en Brussel komen en in de onderwijssector actief zijn. De aanwezigen worden welkom geheten door Karen Vandersickel namens vleva, Mieke Smits namens de Taalunie en Renilde Reynders namens EPOS. Het interactieve debat wordt verder geleid door Mark Uytterhoeven.

Aan het begin van het debat worden de aanwezigen ingedeeld in 13 groepjes van 7 personen, van wie er één wordt aangeduid als voorzitter. Aan elk groepje worden 17 stellingen voorgelegd waarop de deelnemers direct en impulsief moeten reageren met 'eens', 'oneens' of 'weet niet'. Per stelling worden de stemmen binnen de groepjes geteld. De stellingen waarmee iedereen het eens of oneens is, vallen af. De stellingen waarover het meeste verdeeldheid bestaat, worden doorgegeven aan de algemene debatleiding voor plenaire bespreking.

Niet alle stellingen laten zich even gemakkelijk beoordelen. Sommige zijn onvoldoende scherp geformuleerd en zijn daardoor dubbelzinnig. Wat voor de één 'moedertaal' is, is dat voor een ander niet en wat voor de één 'accentloos' is, is dat voor een ander evenmin. Deze dubbelzinnigheden tonen aan dat het belangrijk is begrippen vooraf goed te definiëren.

Terwijl de meest controversiële stellingen door de algemene debatleiding worden verzameld en klaargezet voor plenaire bespreking, houdt Mark Uytterhoeven een kort intermezzo waarin hij een aantal vermakelijke anekdotes vertelt die verschillende taalattitudes blootleggen. Zo vertoefte hij vaak in Frankrijk en daar wordt een stuk minder gefocust op meertaligheid. Het Frans is er in de perceptie van veel Fransen nog steeds een wereldtaal en ook de enige taal die binnen de samenleving wordt gesproken. Als docent aan de Thomas More Hogeschool geeft Uytterhoeven ook het vak 'schrijven voor tv' in de opleiding 'Media en entertainment business'.

Daar valt het hem op hoezeer jongeren Engelse woorden gebruiken in het Nederlands en, omgekeerd, letterlijk uit het Nederlands vertalen in het Engels. Er is echter niemand die zich hieraan nog lijkt te storen, want 'Slecht Engels' lijkt wel de nieuwe norm geworden en te zeer 'Oxford English' spreken, maakt je verdacht.

Na dit korte intermezzo wordt overgegaan op de plenaire bespreking van de vijf meest controversiële stellingen die uit de verschillende groepjes naar voren zijn gekomen:

1. ouders moeten kunnen kiezen welke drie vreemde talen op de school van hun kinderen worden onderwezen;
2. op de speelplaats spreekt iedereen Nederlands;
3. onderwijs moet aandacht geven aan alle thuistalen van de leerlingen;
4. buitenlandse werknemers in Vlaanderen moeten Nederlands leren, zelfs als ze voor een internationaal bedrijf werken;
5. moedertaal plus twee vreemde talen is de richtlijn van de EU. Hierbij zou één buurtaal verplicht moeten worden naast het Engels.

1 Ouders moeten kunnen kiezen welke drie vreemde talen op de school van hun kinderen worden onderwezen

Argumenten die tegen de stelling worden ingebracht, zijn de volgende:

- ouders kunnen zelf onvoldoende inschatten welke talen op termijn echt belangrijk zullen zijn;
- als ouders vrije keuze hebben, dan dreigen twee van de drie nationale talen uit het curriculum te verdwijnen en het is al zo jammer dat er nog zo weinig jongeren nog Frans en Duits beheersen;
- kinderen moeten vooral zelf kunnen kiezen. Op een school in Merksem stemmen de kinderen elk jaar zelf voor welke vreemde talen worden onderwezen en dat werkt voor de kinderen zelf zeer goed, het verhoogt in elk geval hun motivatie. Zo komen naast Engels ook Spaans en Chinees aan bod. Hierbij wordt aangetekend dat de kinderen vooral ook voor hun eigen moedertaal zouden moeten kunnen kiezen, zoals Turks en Arabisch, en dat lijkt nu nog niet het geval;
- het is onzin om het totaal aantal vreemde talen tot drie te beperken. In een stad als Vancouver kan je wel tot tien vreemde talen kiezen. Op die manier stimuleer je veel meer diversiteit;
- we kunnen in ons reguliere onderwijs het best blijven bij de drie vreemde talen die we hebben: Engels als internationale taal en Frans en Duits als nationale talen. Wie andere vreemde talen wil leren, kan hiervoor ook op andere plaatsen terecht, buiten de school om.

Argumenten die voor de stelling worden ingebracht, zijn de volgende:

- bij meer inspraak van de ouders zou wellicht meer ruimte worden geven aan andere vreemde talen dan Engels, Frans en Duits. Op die manier zouden diverse 'thuistalen' of 'migrantentalen' meer aan bod kunnen komen in het onderwijs. Daarvoor ontberen ze nu vaak voldoende status;
- door meer diversiteit aan te brengen in het aanbod aan vreemde talen, kan meer begrip worden gecreëerd voor andere culturen en worden leerlingen aangemoedigd hiervoor open te staan.

In het algemeen wordt gereageerd tegen een te éézijdige focus op het Engels, die ten koste lijkt te gaan van andere belangrijke talen als Frans en Duits. Volgens sommigen zou een vrije keuze van de ouders nog meer richting het Engels gaan en nog minder naar Frans en Duits. Een suggestie voor een mogelijke middenweg is dat er drie vreemde talen van bovenaf worden bepaald, maar dat er ruimte wordt gemaakt voor een vierde vreemde taal waarin ouders en kinderen zelf meer inspraak krijgen.

2 Op de speelplaats spreekt iedereen Nederlands

Argumenten die tegen de stelling worden ingebracht, zijn de volgende:

- het valt niet te controleren of iedereen op de speelplaats Nederlands spreekt, dus laat het los;
- door Nederlands altijd en overal te verplichten, maak je het Nederlands zelf niet aantrekkelijker;
- het Nederlands dat op veel plekken in Vlaanderen op de speelplaats wordt gesproken, is dialect of tussentaal en daarmee help je anderstalige leerlingen ook niet noodzakelijk verder;
- er zijn op verschillende plekken verschillende talen en dialecten aanwezig, dat is een rijkdom. Door maar één taal toe te laten, verval je in een monocultuur en dan verarmt je akker;
- de stelling komt voort uit een slecht begrepen didactiek, namelijk dat als je wilt dat kinderen Nederlands leren, ze altijd en overal Nederlands moeten horen en spreken. Dat is niet zo;
- de stelling schiet haar doel voorbij. De speelplaats is vooral bedoeld voor sociale en motorische ontwikkeling. Taal is daar vooral een middel om tot afspraken te komen en geen doel op zich;
- kinderen moeten zich kunnen uitleven op de speelplaats. Als ze daar al niet mogen zijn wie ze zijn, wat gebeurt er dan met hun welbevinden op school en in de samenleving;
- andere talen toestaan op de speelplaats, verhoogt de taalgevoeligheid van kinderen en heeft vooral tot doel deze talen (en de personen en culturen die ermee verbonden zijn) te waarderen.

Argumenten die voor de stelling worden ingebracht, zijn de volgende:

- het Nederlands moet gestimuleerd worden bij anderstaligen, niet alleen als 'instructietaal', de taal waarin wordt geleerd, maar ook als 'omgangstaal', de taal waarin wordt gespeeld;
- anderstalige kinderen moeten het Nederlands ook in spontane situaties kunnen oefenen en daar is de speelplaats een uitgelezen plek voor. Waar gaan anderstalige kinderen anders nog spontaan Nederlands leren spreken als het bij hen thuis of in hun eigen vriendenkring niet gebeurt;
- het Nederlands dat op veel plekken in Vlaanderen op de speelplaats wordt gesproken, is dialect of tussentaal en het is belangrijk dat anderstalige leerlingen deze variëteiten ook leren spreken.

In theorie lijken veel Vlaamse scholen (nog steeds) te eisen dat er op de speelplaats enkel Nederlands wordt gesproken, bij voorkeur zelfs Standaardnederlands, maar in de praktijk

gebeurt dat doorgaans niet. Met de woorden van de moderator: 'Op de speelplaats spreken we vleva: Vlaams en van alles'.

3 Onderwijs moet aandacht geven aan alle thuistalen van de leerlingen

Een goede beheersing van de eigen thuistaal, helpt leerlingen in de ontwikkeling van hun eigen taalvaardigheid en dat komt ook het leren van het Nederlands ten goede. Daarover is iedereen het eens. De stelling blijkt vooral controversieel te zijn omwille van de reikwijdte ervan ('alle') en de verplichting die erin vervat zit ('moet'). De vraag is in hoeverre dat altijd en overal haalbaar is.

Daarbij wordt ook gevraagd wat met 'aandacht geven' wordt bedoeld. Dat kan variëren van het één keer benoemen van alle talen die door de leerlingen thuis worden gesproken, over het toestaan dat leerlingen met dezelfde thuistaal elkaar tijdens de les in hun thuistaal helpen (*translanguaging*), tot het organiseren van het onderwijs in al die thuistalen. De vraag is of dat laatste realistisch is, als het al gewenst zou zijn, want het onderwijs moet natuurlijk toe blijven leiden naar het Nederlands. Er zou bijvoorbeeld aan een paar uur thuistaalonderwijs kunnen worden gedacht, waarbij scholen thuistaalleerkrachten delen, zoals in een thuistaalonderwijsproject in Melbourne gebeurt.

Een argument dat tegen de stelling wordt ingebracht, is dat niet de school, maar de ouders zelf in eerste instantie aandacht moeten blijven schenken aan de thuistaalontwikkeling van hun kinderen. Dat kunnen ze zelf het beste en daar hebben ze het onderwijs niet voor nodig. Niet iedereen is het hiermee eens. Niet alle ouders zijn even hoogopgeleid en lichtende taalvoorbeelden voor hun kinderen. Anderen vinden dat dan weer onzin en vinden dat opleiding en taalontwikkeling twee verschillende zaken zijn en een goede beheersing van bijvoorbeeld dialect evenzeer bijdraagt aan taalbeheersing en taalvaardigheid. Het is in elk geval belangrijk ouders van anderstalige leerlingen goed te informeren over het talenbeleid, talengebruik en talenaanbod van de school, hen daarbij te betrekken en hen een positieve rol te laten spelen voor zowel het Nederlands als de eigen thuistaal.

Een argument dat voor de stelling wordt ingebracht, is dat voorkomen moet worden dat onderwijs met twee verschillende snelheden wordt opgestart: één hoge snelheid voor de kinderen van wie het Nederlands de moedertaal is en één aangepaste snelheid voor de kinderen die een andere thuistaal hebben. Onderwijs moet juist emanciperend werken en kinderen met een andere thuistaal naar het niveau toe helpen van de kinderen van wie het Nederlands wel de moedertaal is. Hiervoor kunnen 'kapstokken' in de eigen thuistaal helpen, zodat de kinderen voor zichzelf de vertaalslag kunnen maken. De rol van de leerkracht zou hierbij nog actiever en deskundiger kunnen zijn. Hiervoor wordt voorgesteld in alle lerarenopleidingen didactiek Nederlands als tweede taal als basis aan te bieden.

4 Buitenlandse werknemers in Vlaanderen moeten Nederlands leren, zelfs als ze voor een internationaal bedrijf werken

Een argument dat tegen de stelling wordt ingebracht, is dat we rekening moeten houden met toegenomen mobiliteit wereldwijd en toegenomen flexibiliteit in die mobiliteit wereldwijd: veel expats trekken voor kortere periodes van land naar land en blijven dus niet noodzakelijk langere tijd in één en hetzelfde land. Als je als samenleving werkelijk internationaal wilt zijn, moet je er

ook rekening mee houden dat niet iedereen altijd en overal de taal van het land of de regio zal leren. Als anderstalige werknemers langere tijd blijven, verandert de situatie voor velen, al is de duur van het verblijf een onvoorspelbare variabele: ook van de eerste arbeidsmigranten werd aanvankelijk gedacht dat die na verloop van tijd terug zouden keren, maar dat is uiteindelijk niet gebeurd.

Argumenten die voor de stelling worden ingebracht, zijn dat de sociale wetgeving in België het gebruik van het Nederlands verplicht, het voor anderstalige werknemers belangrijk is de taal van het bedrijf te leren spreken en het voor hen ook cruciaal is sociaal te integreren, hoe kort of hoe lang hun verblijf ook mag zijn. De tijd dat ze hier verblijven, moeten ze zich ook thuis kunnen voelen en daarin speelt een goede beheersing van het Nederlands een essentiële rol, zeker voor sociale contacten buiten het werk om, bijvoorbeeld om met de leerkrachten van hun kinderen te kunnen spreken.

5 Moedertaal plus twee vreemde talen is de richtlijn van de EU. Hierbij zou één buurtaal verplicht moeten worden naast het Engels

Argumenten die tegen de stelling worden ingebracht, zijn de volgende:

- Engels is al een buurtaal, dus je zou voor de tweede taal juist naar andere talen kunnen kijken. Door vreemde talen tot buurtalen te beperken, kom je nooit aan andere thuistalen toe;
- 'buurtaal' is een lastig begrip. Vroeger ging het dan duidelijk over de taal van een naburig land, maar nu woont er in het huis naast je ook iemand die een andere 'buurtaal' spreekt. Is het voor de sociale samenhang dan niet belangrijker dat we juist die nieuwe 'buurtalen' leren spreken;
- de beheersing van de moedertaal plus twee vreemde talen is theorie en in de praktijk bijzonder moeilijk haalbaar. Leerlingen hebben al moeite met Nederlands zelf en Engels leren ze vooral van televisie en uit de populaire cultuur. Niet alle heil mag van het onderwijs worden verwacht.

Een argument dat voor de stelling wordt ingebracht, is dat blijvende aandacht voor Frans en Duits als nationale talen én buurtalen, kan helpen om een te éénzijdige focus op het Engels te voorkomen, ook economisch, want Frankrijk en Duitsland zijn voor België nog steeds belangrijke markten waarop je met Frans en Duits nog altijd een stuk verder komt dan met Engels alleen.

Na de bespreking van de vijfde en laatste controversiële stelling, besluit Mark Uytterhoeven dat het laatste woord over één en ander nog niet is gezegd. Mieke Smits vat voor de Taalunie samen dat het publiek vooral heel genuanceerd was. Nederlands is en blijft het uitgangspunt in het onderwijs, maar het publiek staat echt wel open voor meer ruimte voor meertaligheid. Dat die verder reikt dan enkel Engels, is voor iedereen duidelijk. Hoe die verder moet worden ingevuld, blijft onderwerp van debat.

Het Taalunie Talendebat tijdens het DRONGO talenfestival in Utrecht op 30-09-2016

Aan het debat tijdens het DRONGO talenfestival nemen eveneens zo'n 90 mensen deel, die vooral uit Nederland komen en geïnteresseerd zijn in taal in het algemeen en meertaligheid in het bijzonder. Er zijn tevens enkele Belgische deelnemers die ook het debat in Brussel hebben bijgewoond. Het debat in Utrecht wordt ingeleid en geleid door cabaretier Jetty Mathurin, in haar bekende rol van 'Taante' met een uitgesproken Surinaams accent. Mieke Smits van de Taalunie en Onno van Wilgenburg van Nuffic bedienen de interruptiemicrofoons voor het publiek.

Net als in Brussel worden de aanwezigen aan het begin van het debat ingedeeld in 13 groepjes van 7 personen, van wie er één is aangeduid als voorzitter. Aan elk groepje worden weer 17 stellingen voorgelegd waarop de deelnemers direct en impulsief moeten reageren met 'eens', 'oneens' of 'weet niet'. Per stelling worden de stemmen binnen de groepjes geteld. De stellingen waarmee iedereen het eens of oneens is, vallen af. De stellingen waarover het meeste verdeeldheid bestaat, worden doorgegeven aan de algemene debatleiding voor plenaire bespreking.

Ook in Utrecht laten niet alle stellingen zich even gemakkelijk beoordelen door het publiek. Zo worden er vragen gesteld bij wat al dan niet 'controversieel' is: sommige stellingen zijn misschien wel controversieel, maar worden niet zo beoordeeld. Dat maakt ze niet minder controversieel.

Terwijl de meest controversiële stellingen door de algemene debatleiding worden verzameld en klaargezet voor plenaire bespreking, houdt Jetty Mathurin een intermezzo als 'Taante', waarbij ze aan de hand van enkele anekdotes een beeld schetst van de talige realiteit in Nederland. Zo gaat ze dieper in op de typisch Surinaamse uitspraak van het Nederlands, die Nederlanders vaak denken na te kunnen doen, maar zeker niet altijd even succesvol. Als 'Taante' pleit Jetty Mathurin er ook voor de welbespraaktheid van jongere mensen meer te waarderen en in de bloemetjes te zetten. Niet Philip Freriks maar Piet Paulusma, Jan Smit en Ali B zijn nu toonaangevend voor spraak en uitspraak en dat zou door zij die prijzen uitreiken, meer moeten worden herkend en erkend.

Na dit korte intermezzo wordt overgegaan op de plenaire bespreking van de vijf meest controversiële stellingen die uit de verschillende groepjes naar voren zijn gekomen:

1. moedertaal plus twee vreemde talen is de richtlijn van de EU. Hierbij zou één buurtaal verplicht moeten worden naast het Engels;
2. in een meertalige situatie biedt het Engels de meeste kansen;
3. wie een permanente verblijfsvergunning wil, moet eerst Nederlands leren.

1 Moedertaal plus twee vreemde talen is de richtlijn van de EU. Hierbij zou één buurtaal verplicht moeten worden naast het Engels

Net als in Brussel wordt het begrip 'buurtaal' zelf geïmplementeerd en wordt de stelling als een mooi ideaal gezien, dat helaas niet altijd en overal realiseerbaar is. Verder wordt in Utrecht vooral dieper ingegaan op het begrip 'moedertaal'. Als je een andere 'thuis taal' dan Nederlands hebt, dan leer je met Nederlands al een vreemde taal en komt het principe van de EU erop neer dat je naast je 'thuis taal' en Nederlands als 'nationale taal', 'landtaal', 'omgevingstaal' of 'omgangstaal' (de begrippen worden door elkaar gebruikt) nog één andere taal zou moeten leren, bijvoorbeeld Engels.

Argumenten die tegen de stelling worden ingebracht, zijn de volgende:

- moedertaal plus twee vreemde talen is te veel, zeker als verplichting. Zo zijn er ook taalzwakkere leerlingen voor wie het aanleren van één vreemde taal al een hele opgave is;
- moedertaal plus twee vreemde talen is te veel, want er vallen op school nog meer zaken te leren en een taal leren kost heel veel tijd. Moeten we niet meer inzetten op 'digitaal' dan op 'taal';
- moedertaal plus twee vreemde talen is juist te weinig. Vroeger werden er op school wel tot vijf vreemde talen aangeleerd, waarom zouden we ons nu tot slechts twee beperken in een wereld die meer dan ooit talig is en waarin zo veel mensen uit zichzelf al meertalig zijn;
- als we naast Nederlands en Engels enkel een (andere) buurtaal leren, blijven we eurocentrisch bezig. We moeten ook durven te kijken naar diverse 'thuis talen' zoals Turks en Tamazight (een Marokkaanse Berbertaal) en andere 'internationale talen' zoals Arabisch en Chinees. Alvorens nog een andere 'buurtaal' als Duits of Frans aan te leren, zou er dus eerst meer aandacht kunnen worden geschonken aan de aanwezige 'thuis talen'. Aandacht voor 'thuis talen' in het onderwijs, komt het welbevinden van anderstalige leerlingen ten goede en helpt hen in de ontwikkeling van zowel hun eigen taal als het Nederlands (zie bijvoorbeeld het positieve effect van het gebruik van 'thuis talen' in het vmbo in het Life College in Schiedam). Hierbij wordt wel de vraag gesteld hoe één en ander praktisch kan worden georganiseerd binnen het curriculum.

Argumenten die voor de stelling worden ingebracht, zijn de volgende:

- het is zeker een goed idee om naast Engels in te blijven zetten op Duits of Frans, want daarmee valt heel wat winst te behalen, zeker in de grensgebieden met Duitsland en België/Luxemburg. Zo zouden Nedersaksische en Limburgse dialecten gericht kunnen worden ingezet als opstapje naar Duits, bijvoorbeeld door in bepaalde situaties 'luistertaal' toe te passen, waarbij elk van de sprekers zijn eigen taal blijft spreken, maar de taal van de andere spreker verstaat;
- als we in Europa dichter bij elkaar willen komen, moeten we ook de moeite nemen om elkaars talen te leren en dan liggen de talen van de burens voor de hand. Kennis van de taal van de burens betekent ook kennis van de cultuur van de burens en vergemakkelijkt de toegang.

Meertaligheid wordt vrij unaniem als een kracht en rijkdom ervaren (voor individuele ontwikkeling en kansen op werkgelegenheid, voor openheid en begrip voor andere mensen en culturen e.d.), maar over hoe die in het onderwijs precies moet worden ingevuld, lopen de meningen uiteen. Voor sommigen kan Engels als enige vreemde taal volstaan, voor anderen kunnen er nooit genoeg talen worden aangeleerd. Of daarbij eerst nog voor een andere buurtaal als Duits of Frans moet worden gekozen of meteen naar thuistalen en andere talen moet worden gekeken, is punt van discussie.

2 In een meertalige situatie biedt het Engels de meeste kansen

Argumenten die tegen de stelling worden ingebracht, zijn de volgende:

- we moeten blijven inzetten op Nederlands als voertaal in het onderwijs omdat Nederlands ook de voertaal binnen de samenleving is. Als we nieuwkomers zoals vluchtelingen in het Engels gaan opleiden, hoe kunnen zij dan straks functioneren binnen de Nederlandstalige samenleving;
- anderstalige studenten die in Nederland in het Engels komen studeren, hebben geen enkele voeling met de Nederlandse cultuur en bouwen ook geen Nederlandstalig netwerk op dat hen aan een baan kan helpen. Veel anderstalige studenten keren daarom na afloop van hun studie terug naar hun eigen land en dan heeft Nederland vruchteloos in hen geïnvesteerd. Anderstalige studenten die in andere (Europese) landen gaan studeren, leren daar wél de lokale taal, hebben daar wél een netwerk opgebouwd en kunnen daar na hun studie wél aan de slag;
- meerdere talen bieden in meertalige situaties de beste kansen. We moeten niet kiezen tussen Nederlands of Engels, maar kiezen voor Nederlands én Engels én zo mogelijk nog andere talen. In meertalige situaties kan bijvoorbeeld ook 'luistertaal' worden toegepast (zie hierboven);
- voor anderstalige leerlingen is Engels als instructietaal een bijkomende drempel, dat blijkt uit diverse voorbeelden (zie bijvoorbeeld het VVTO-project in De Visserschool in Amsterdam). Bovendien is het voor hen weinig motiverend om dan blijvend in te zetten op Nederlands;
- er lopen in Nederland nogal wat projecten om Engels als instructietaal op vroege leeftijd te stimuleren, maar ondertussen weten we helemaal niet wat voor consequenties dit heeft voor de taalontwikkeling van de leerlingen. Het zou goed zijn om hier wat meer pas op de plaats te maken zodat we kunnen onderzoeken wat de consequenties op langere termijn zijn.

Tegen dit laatste argument wordt opgeworpen dat tweetalig onderwijs in het voortgezet onderwijs al 25 jaar bestaat en nog geen zichtbare nadelige gevolgen heeft gehad voor de leerlingen. Naast het VWO wordt het nu ook toegepast in het VMBO en daar heeft het een emancipatorisch effect ('wij kunnen het ook'). In het primair onderwijs, ten slotte, is tweetalig onderwijs pas opgestart en daarbij wordt in goede begeleiding voorzien. De keuze voor Engels is vooral een pragmatische keuze, want het is de voornaamste internationale voertaal en je kunt niet in alle talen tegelijk beginnen.

Hierop volgt dan weer de reactie dat er in Nederland veel te veel op Engels en Engels alleen wordt gefocust. Dat houdt een bedreiging in voor het eigen Nederlands ('wie heeft nog Nederlands nodig als je al Engels kunt') en betekent een verarming van de eigen meertaligheid ('iedereen spreekt toch Engels'). Nochtans is Engels als internationale lingua franca ook deels een illusie. Niet iedereen in de wereld spreekt Engels, in Oost-Europa was Russisch de gedeelde taal en in het Midden-Oosten is dat vooral Arabisch. Zonder deze en andere internationale talen, beperkt Nederland zich tot het westen.

Als argument dat voor de stelling wordt ingebracht, wordt de 'international classroom' genoemd, waarin studenten met echt heel verschillende talige achtergronden enkel in het Engels met elkaar kunnen communiceren. Daarin lijkt deze 'international classroom' op vluchtige werkgerelateerde internationale contacten, waarvoor het onvoldoende loont om een andere taal te leren. Hiertegen wordt ingebracht dat de 'international classroom' in Nederland vaak voor 90% uit Nederlandstaligen bestaat en dus de vraag kan worden gesteld in hoeverre dat klaslokaal werkelijk internationaal is.

3 Wie een permanente verblijfsvergunning wil, moet eerst Nederlands leren

Wat deze stelling controversieel maakt, is enerzijds de verplichting ('moet') en anderzijds de volgordelijkheid ('eerst'). De vraag wordt gesteld of het echt noodzakelijk om Nederlands te leren als je in Nederland wilt blijven wonen. Voor velen is dat echt wel een noodzakelijke voorwaarde, met name met het oog op integratie, voor enkelen hoeft dat niet per se. Velen zijn het er wel mee eens dat Nederlands leren niet noodzakelijk vooraf hoeft te gebeuren en ook verder kan worden gezet terwijl men al in Nederland verblijft. Daarbij vinden velen het ook de verplichting van de overheid zelf om anderstaligen zo snel mogelijk naar het Nederlands toe te leiden.

Na de discussie over de derde en laatste controversiële stelling, vraagt Jetty Mathurin als 'Taante' aan Mieke Smits van de Taalunie wat ze uit het debat in Utrecht én dat in Brussel onthoudt. Mieke geeft aan dat uit beide debatten is gebleken dat het belangrijk is begrippen goed te definiëren, zodat de discussie voldoende scherp kan worden gevoerd. Verder is het haar opgevallen dat de meningen van de aanwezigen wel sterk uit elkaar kunnen lopen, maar dat niemand twijfelt aan het belang van Nederlands en de meerwaarde van meertaligheid in het onderwijs. Over hoe die meertaligheid dan moet worden ingevuld, zijn de meningen meer verdeeld. In Nederland wordt meer dan in Vlaanderen op Engels gefocust, mogelijk omdat Frans en Duits in België niet enkel buurtalen maar ook nationale talen zijn. Toch wordt meertaligheid ook in Nederland niet verengd tot enkel Engels. Naast buurtalen is er ook veel gesproken over thuistalen en hoe die in het onderwijs meer aan bod willen komen. Dat is een vraag die de Taalunie samen met Nuffic, EPOS en andere partijen nader wil onderzoeken.